

матері – необхідна стадія психічного розвитку. Користуючись підтримкою матері, дитина набуває впевненості в собі, стає активним у пізнанні навколишнього світу. Для дитини, яка відстає в психічному розвитку, актуальність такої підтримки очевидна.

Усі симптоми емоційного вигорання (переживання психотрамуючих обставин, незадоволеність собою, тривога та депресія, неадекватне вибіркове реагування, емоційно-моральна дезорганізація, редукція професійних обов'язків, емоційний дефіцит, емоційне відчуження, деперсоналізація, психосоматичні та психовегетативні порушення), крім «загнатисть у кут» та «розширення сфери економії мислення» вже сформувалися у батьків, які мають дітей із комплексними вадами розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти. К : А.С.К., 2020. 308 с.
2. Островська К. О. Психологічні особливості ставлення матерів до їх здорових дітей та дітей з обмеженими можливостями. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2015. Вип. 29. Сер. № 19. С. 213-219.
3. Шевчук В.В. Наукові засади дослідження емоційного вигорання батьків дітей з комплексними порушеннями розвитку. Проблеми сучасної психології. 2020. № 17. С. 231-142.

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Павелко І. І.

*Військова академія (м. Одеса)
pavelko.irin@gmail.com*

Синергетика як наукова парадігма, що вивчає процеси самоорганізації структур різної природи, з моменту свого утворення стала міждисциплінарним напрямом дослідження. Багато у чому це стало можливим тому, що вона виникла на стику різних наукових шкіл – брюссельської школи І. Пригожина (теорія диссипативних структур); школи Г. Хаккена, який працював у галузі теоретичної фізики; радянської математичної школи В.І. Арнольда та Р. Тома, що розробляла математичний апарат для опису катастрофічних процесів, теорію катастроф; еволюційну концепцію розвитку всесвіту Е. Янча, школу С.П. Курдюмова, що вивчає явища самоорганізації у житті людини та суспільства тощо [1].

Тобто ідеї самоорганізації стали застосовуватися у різних сферах пізнання, як емпіричних, і теоретичних. І в цьому сенсі можна говорити про народження нового стилю мислення, що інтерпретує різні сфери пізнання з нових методологічних позицій.

Г. Хакен вважав, що у природі існують відкриті системи, які характеризуються такими ознаками: система реагує на зовнішні умови; поведінка системи випадкова і не залежить від початкових умов, але залежить від передісторії; приток енергії створює у системі порядок, ентропія системи зменшується; у системі є точки біфуркації (переломні моменти розвитку системи); наявність когерентності забезпечує поведінку системи як єдиного цілого з новими якостями. Такі системи називають самоорганізованими.

Психіку і особистість також можна розглядати як складні відкриті системи, здатні до самоорганізації, які ми можемо розглядати як об'єкти синергетики. Прикладом цього може стати розроблена нами Концептуальна модель професійно-важливих якостей військовослужбовців ЗС України до виживання та дій в екстремальних умовах, яка передбачає синергію трьох вимірів теоретичного аналізу професійно-важливих якостей: духовно-психолого-індивідуальний; мобілізуюче-діяльнісний та генетико-віковий.

Сенс концептуальної моделі професійно-важливих якостей військовослужбовців полягає в тому, що кожен компонент особистісного виміру робить свій системний внесок у регуляцію діяльності в екстремальних умовах. І, навпаки, створення психолого-педагогічних умов для підготовки до виживання та дій в екстремальних умовах з метою формування професійно-важливих якостей постійно формує порівневу, по підструктурах, організацію особливостей особистості військовослужбовця як суб'єкта діяльності.

Відповідно до цієї моделі, цілеспрямовані психолого-педагогічні впливи на потребово-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, цілеутворюючий і операційно-результативний та емоційно-чуттєвий компоненти діяльності в екстремальних умовах виступають джерелом формування екстремально значущих психологічних і фізичних умінь і навичок військовослужбовців, сприяють їх вдосконаленню.

Ця концепція стала основою для підбору психологічного інструментарію для визначення здатності військовослужбовців виконувати службові завдання в особливих умовах, програми професійно-психологічної підготовки, а також реабілітації військовослужбовців після виконання завдань за призначенням. До речі, саме потреби армії та військового виробництва під час Першої світової війни 1914-1918 рр сприяли інтенсивному розвитку психотехніки, а одним з найбільших дослідницьких центрів став Харківський інститут праці.

Основними методами синергетичного підходу у підготовці військових фахівців можуть виступати методи сценарного мислення, які є безпосеред-

нім способом реалізації принципу нелінійності (хаотичності) мислення та спрямовані на генерування ідей, способів виходу із проблемної ситуації. Це досягається методами екстремальної психологічної підготовки – заняттях на спеціальних тренажерах, імітаторах, подоланні «Смуги перешкод», методами критичних ситуацій та стресових впливів. Виконання навчальних завдань загальної, спеціальної та цільової психофізичної підготовки, що інтегровані у тактичну (тактико-спеціальну) підготовку, з синергетичної точки зору розглядається як процес самоорганізації особистості військово-службовця, що зумовлює стабільний стан нового рівня (якісно відмінного від попереднього) та перебудовує конфігурацію структури-атрактора, тобто призводить до появи нових властивостей особистості.

Однак якщо в атракторі будь-яка система стійка до зовнішніх та внутрішніх впливів (флуктуацій), то у стані біфуркації система, що саморозвивається, навпаки, дуже чутлива до будь-яких відхилень від стану рівноваги і в цей момент легше всього піддається управляючим впливам.

Синергетика у цьому сенсі дозволяє звернутися і по-новому подивитись на виділені Л.С. Виготським періоди у розвитку людини, коли окремі функції організму особливо чутливі до зовнішнього впливу [2]. Враховуючи, що провідною діяльністю курсантів ВВНЗ є навчально-професійна діяльність, то технологія психолого-педагогічної підготовки військовослужбовців спрямована на досягнення цілей фахової та психологічної підготовки психіки військовослужбовців до стійкої (індивідуальної та у складі підрозділу) діяльності на полі бою в умовах сучасної війни. Ця програма визначає найбільш раціональні й ефективні методики досягнення їх психологічної готовності і стійкості до впливу стрес-факторів бою (екстремальної обстановки) під час виконання завдань за призначенням [3].

Дуже важливими у цьому сенсі є інтерактивні методи навчання (методи психологічного тренінгу), які забезпечують не лише підвищення соціально-психологічної компетентності військовослужбовців, але є найкоротшим шляхом переходу до важливого аспекту концепції самоорганізації – самонавчання. Опанування способами самоосвіти передбачає оволодіння способами знаходження параметрів порядку для вирішення певних завдань, виділення меж їх застосування через розрізнення лінійних і нелінійних ситуацій.

Синергетичний підхід до методів навчання військових фахівців пов'язаний з реалізацією основних принципів синергетики: принципу відкритості процесу навчання, його нелінійності (інваріантності) та нестійкості (динамічності). З точки зору синергетики, навчання полягає в стимулюючому впливі, що спонукає військовослужбовця до відкриття себе для співпраці з іншими – це соціально-психологічні тренування для формування психологічної сумісності, колективізму, взаємозамінності.

Таким чином, синергетика привносить нові аспекти до методології психолого-педагогічної підготовки: уявлення про відкритість навчального процесу, що орієнтує на побудову методів спільної діяльності; уявлення про нестійкість навчального процесу, що орієнтує на малий «резонансний» вплив; орієнтацію на самонавчання через знання загальних закономірностей самоорганізації; увагу до процесу формування новоутворень особистості, що відбувається у процесі навчання, активізацію наочно-образного, емпіричного сприйняття світу як джерела інтуїтивного пізнання у фахової підготовці; використання інтерактивних методів, що активізують процеси соціальної взаємодії у військових підрозділах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем : (Синергетика и теория социальной самоорганизации). СПб: Издательство «Лань». 1999. 480 с.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология. М.: Педагогика. 1991. 253 с.
3. Підготовка військовослужбовців до дій в екстремальних умовах: навчальний посібник / І.І. Павелко, І.Ф. Беловодов, Н.А. Башавець [та ін.]. Одеса: Військова академія, 2019. 454 с.

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЙ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Підкопаєва О. А.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
elenka.podkopaeva.a@gmail.com*

Актуальність дослідження. Актуальність питання вибору професії зростає з кожним роком. У сучасному світі технології розвиваються зі швидкістю блискавки, тому вибір професії технічного профілю стає все більш актуальним для старшокласників. Це може привести до нестачі фахівців у технічній галузі та зниження конкурентоспроможності країни у світі. Це вимагає підготовки та мотивації учнів до вибору професії в технічній галузі. Тому, підготовка старшокласників до вибору професій технічного профілю є надзвичайно важливою для подальшого розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Велика частина учнів старшої школи не мають достатньої інформації про професії в технічній сфері. Також, багато учнів не мають мотивації до вивчення предметів, пов'язаних з технікою, че-